



EUROPEISKA UNIONEN

Interreg
Botnia-Atlantica
Europeiska regionala utvecklingsfonden

Genusanalys baserad på enkäter om ekosystemtjänster vid våra vatten

VIMLA-projektet - bäckar, åar, sjöar och hav

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Frågeformulär till deltagare i vatten-naturdagen vid Sommaröfort.....	3
Resultat	3
3. WEBROPOL-enkät till projektaktiva.....	6
Resultat	6
4. Sammanfattning och reflektioner	7
Bilagor	10
Bilaga 1. Blankett: Enkät om ekosystemtjänster vid våra vatten (bäckar, åar, sjöar och hav)	10

1. Bakgrund

För att utreda ifall det förekommer några skillnader mellan kön och ålder när det gäller uppskattning av ekosystemtjänster kopplade till vatten gjorde vi inom VIMLA-projektet två enkäter. I samband med vattennaturdagen (1. oktober 2017) för familjer delades frågeformulär ut till deltagarna och de som varit aktiva inom projektet fick fylla i en nätbaserad enkät. I enkäten riktad till de projektaktiva bads respondenterna även uppge hemland. Detta gav möjlighet till att jämföra inställningen till olika ekosystemtjänster i de båda länderna; Sverige och Finland. Antalet respondenter i båda enkäterna var så pass lågt att det inte är möjligt eller motiverat att göra några statistiska analyser på resultaten, men här i rapporten försöker vi beskriva trender som enkätsvaren tyder på.

2. Frågeformulär till deltagare i vatten-naturdagen vid Sommaröfort

VIMLA-projektet ordnade tillsammans med Freshabit-projektet en vattennaturdag för familjer vid Sommaröfortet den 1 oktober 2017. I samband med en av aktivitetspunkterna behandlades temat ekosystemtjänster och deltagarna gavs möjlighet att svara på en enkel enkät om ekosystemtjänster vid våra vatten; bäckar, åar, sjöar och hav). Frågeformuläret hittas som Bilaga 1). På frågeformuläret bads de svarande klassa några ekosystemtjänster som kan kopplas till våra vatten i tre klasser. (Viktig, Inte viktig och Vet ej). De svarande bads även fylla i kön och ålder på blanketten. Alla svar behandlades anonymt.

Totalt svarade 20 personer på enkäten. Av respondenterna var 45 % kvinnor och 55 % män. De i enkäten presenterade åldersklasserna och respondenternas åldersfördelning hittas i tabell 1. Förutom De åldersklasser som fanns föreslagna på blanketten lade en av de svarande till en åldersklass som bättre motsvarande hans uppfattning om sin ålder.

Tabell 1: Åldersfördelningen bland de svarande vid Sommaröfortet.

Enkätens åldersklasser	Antal respondenter	Procent
0-15 år	1	5 %
16-30 år	2	10 %
30-50 år	14	70 %
50- år	2	10 %
>70 år	1	5 %

Resultat

I resultaten görs endast en jämförelse mellan könen. Ålder beaktas inte eftersom fördelningen av respondenter i de olika åldersklasserna var tämligen ojämn. Bild 1a beskriver de kvinnliga respondenternas bedömning över vilka av de listade vattenberoende ekosystemtjänsterna som de anser viktiga och bild 1b de manliga respondenternas bedömning.

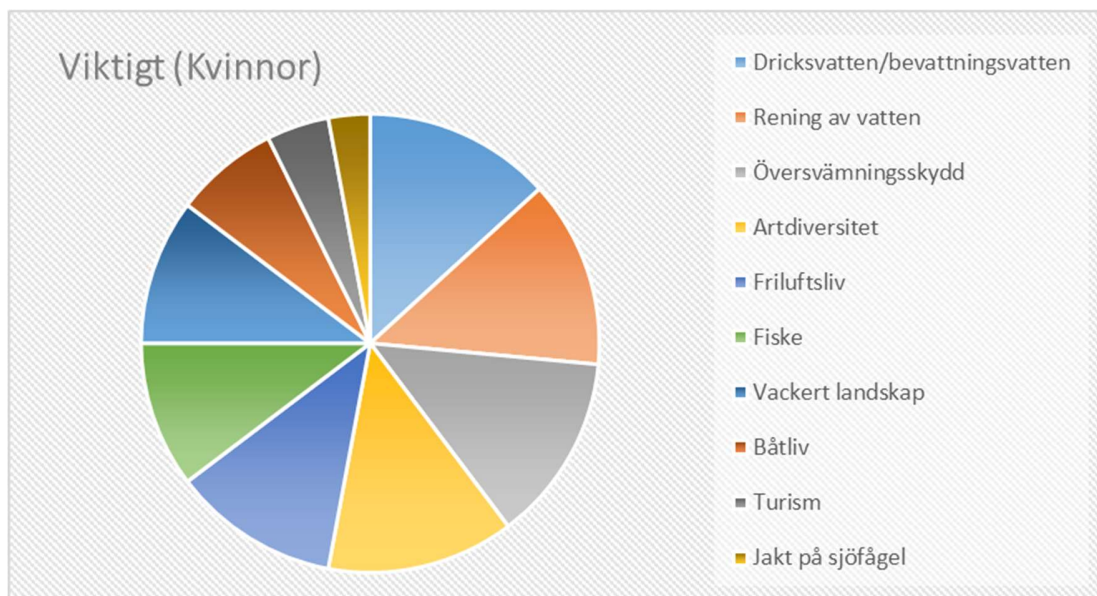


Bild 1a: De kvinnliga respondenternas bedömning av ekosystemtjänster som är viktiga. Listan av ekosystemtjänsterna i figuren är ordnad, så att den ekosystemtjänst som flest kvinnor ansett viktig kommer överst.

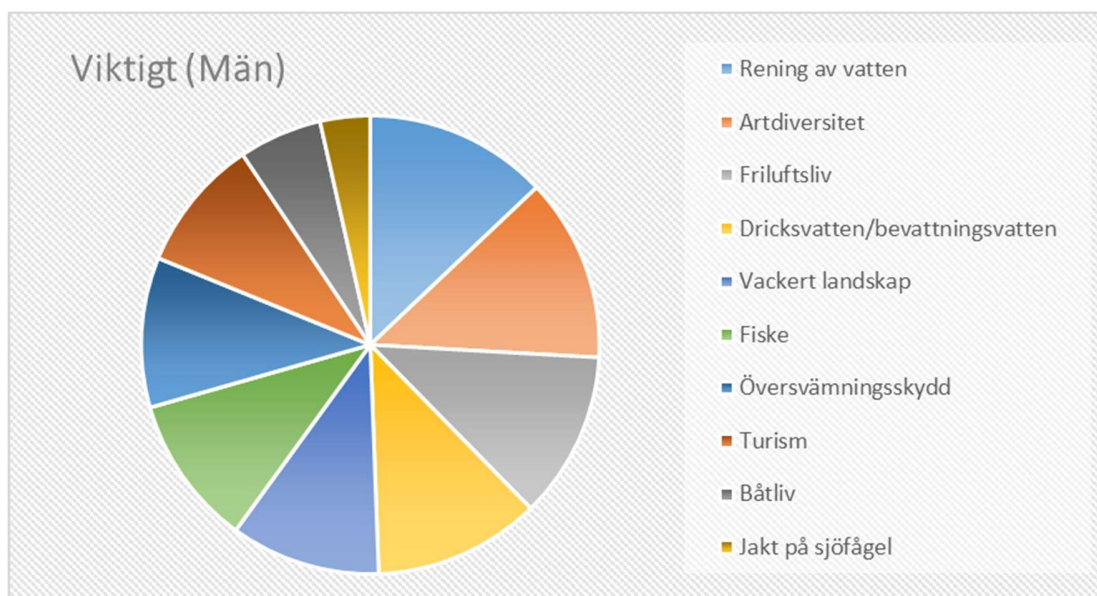


Bild 1a: De manliga respondenternas bedömning av ekosystemtjänster som är viktiga. Listan av ekosystemtjänsterna i figuren är ordnad, så att den ekosystemtjänst som flest män ansett viktig kommer överst.

Av de 5 ekosystemtjänster som flest ansåg Viktiga bland kvinnor respektive män var 4 de samma: Dricksvatten/Bevattningsvatten (9 kvinnor/10 män), Rening av vatten (9/11), Artdiversitet (9/11) och Friluftsliv (8/10). Ordningsföljden avvek mellan könen. Alla deltagare, både kvinnor och män, hade klassat rening av vatten och artdiversitet som viktiga ekosystemtjänster. Kvinnorna hade i högre grad prioriterat översvämningsskydd (alla 9 kvinnor, 9 av 11 män) som en viktig ekosystemtjänst, medan fiske (9 män och 7 kvinnor) fått flera viktig-klassningar bland männen. Både bland män och kvinnor fick jakt på sjöfågel minst klassningar som viktig (3 män och 2 kvinnor). För övriga ekosystemtjänster fördelades bedömningen mellan kvinnor/män av att vara Viktig enligt följande: Vackert landskap 7/9, Båtliv 5/5 och Turism 3/8.

Av de 5 ekosystemtjänster som klassats som Inte viktiga var även här 4 av 5 samma för kvinnor och män (Bild 2a och 2b). Föga överraskande är att vi hittar Jakt på sjöfågel som den ekosystemtjänst som fått flest klassningar som Inte viktig (7 kvinnor/7 män). Båtliv var den ekosystemtjänst som fick näst mest Inte viktig-klassningar bland båda könen (4/4). Resten var fråga om något strösvär per Inte viktig-klassad ekosystemtjänst (Turism 3/1, Fiske 2/0, Vackert landskap 2/1, Friluftsliv 1/1).

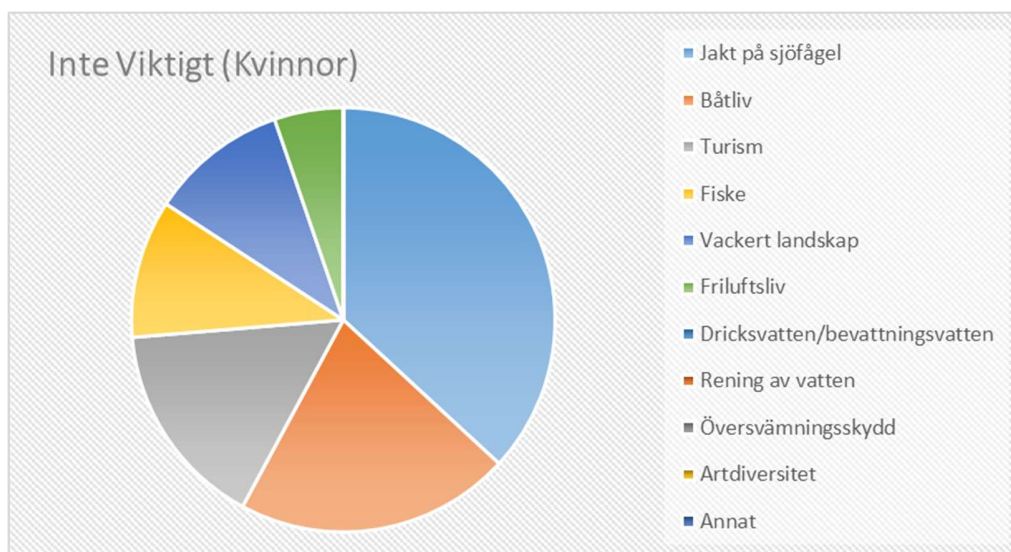


Bild 2a: De kvinnliga respondenternas bedömning av ekosystemtjänster som inte är viktiga. Listan av ekosystemtjänsterna i figuren är ordnad, så att den ekosystemtjänst som flest kvinnor ansett vara INTE viktig kommer överst.

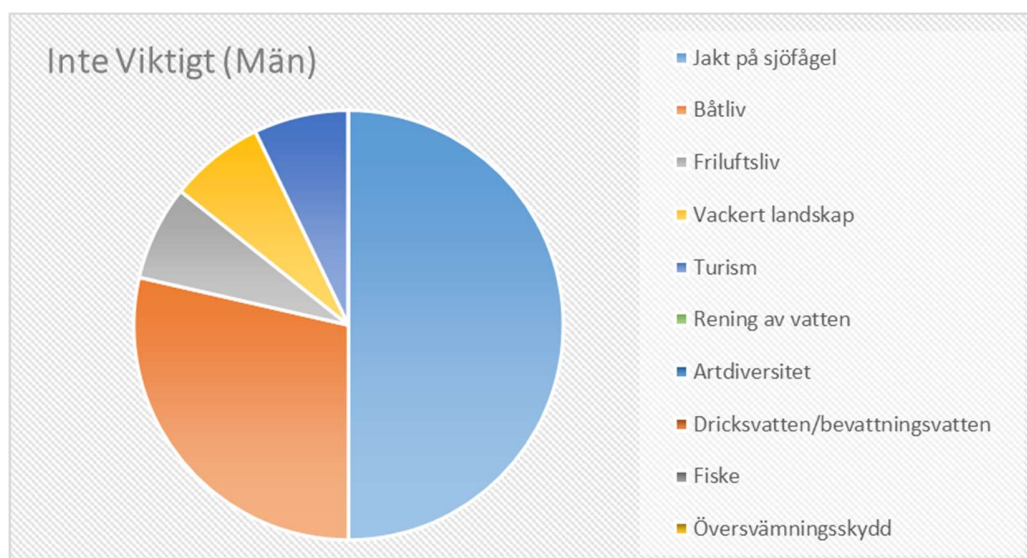


Bild 2b: De manliga respondenternas bedömning av ekosystemtjänster som inte är viktiga. Listan av ekosystemtjänsterna i figuren är ordnad, så att den ekosystemtjänst som flest män ansett vara INTE viktig kommer överst.

Allmänna kommentarer och tillägg

Andra viktiga ekosystemtjänster som respondenterna tog upp var paddling, möjligheten att göra upp eld (nuotiopaikat) och skarv. Av dessa är paddling en del av rekreation/friluftsliv som ekosystemtjänst, möjligheten att göra upp eld är snarast infrastruktur som hör till rekreationen och skarven säkert närmast nämnd som en faktor som försämrar utbudet av ekosystemtjänster.

3. WEBROPOL-enkät till projektaktiva

Blanketten som använts vid vattennaturdagen vid Sommaröfortet utvecklades och förbättrades och gjordes om för att kunna användas som en nätbaserad version. Bl.a. utökades klasserna till 5 (Inte viktig, Har betydelse, men liten, Viktig, Mycket viktig och vet ej). Respondenterna bads också rangordna de 5 ekosystemtjänster som de personligen tyckte var viktigast. Respondenterna uppmanades också att *"fundera på frågorna från din egen subjektiva synvinkel oberoende av vilka arbetsuppgifter, tjänsteuppgifter eller uppgifter inom VIMLA-projektet som du har"*. Länk till den nätbaserade enkäten skickades ut till projektpartners koordinators 8. januari. Koordinatorerna förmedlade sedan länken till dem som jobbat aktivt inom projektet. Deltagarna bads svara på frågorna senast 26. januari. Inkomna svar inom utsatt tid var få, så en påminnelse skickades ut och svarstiden förlängdes till 31.1.2018..

Totalt svarade 23 personer på enkäten. Av respondenterna var 48 % kvinnor och 52 % män. 70 % av svaren kom från partners i Sverige och 30 % från partners i Finland. De i enkäten presenterade åldersklasserna och respondenternas åldersfördelning hittas i tabell 2.

Tabell 2: Åldersfördelningen bland de svarande.

Enkätens åldersklasser	Antal respondenter	Procent
20-29 år	0	0 %
30-45 år	11	48 %
46-55 år	10	43 %
56- år	2	9 %

Resultat

I resultaten görs endast en jämförelse mellan könen och hemland. Jämförelse mellan respondenter i olika åldersklass lämnas obehandlad i detta skede.

Jämförelse mellan länderna

I bild 3 jämförs de svenska och finländska respondenternas svar med alla svaren. Respondenterna har fått rangordna de 5 viktigaste ekosystemtjänsterna. Den tjänst de anser är den viktigaste har fått siffran 1 och den minst viktiga siffran 5. Siffran presenterad i bilden är ett medeltal av rankningen. Låg siffra betyder alltså att ekosystemtjänsten ansetts viktig, bortsett dock från Båtliv som har siffran 0,0 för att ingen ansett den vara viktig. I Finland har Genetisk mångfald rankats som viktigaste ekosystemtjänsten (2,0), medan Dricksvatten/Bevattningsvatten (1,5) får högsta prioritet bland svenska respondenter. Rening av vatten kommer som två bland svenska respondenter, medan den ekosystemtjänsten kommer på delad 4. plats, tillsammans med Fiske, och Friluftsliv, för de finländska respondenterna.

Jakt på sjöfågel är en ekosystemtjänst som sticker fram som viktig (2,3) för de finländska respondenterna, medan de svenska respondenterna ger den en medel placering på 4. Ekosystemtjänster som genomgående (alla, finländare, svenskar) har fått höga siffror ($\geq 3,5$) och därmed ansetts relativt oviktiga är Översvämningskydd, Turism och Avstressning.

Jämförelser mellan könen

I bild 4 jämförs kvinnor och mäns svar med varandra och med alla svaren. Lägsta medelrankningen fick ekosystemtjänsten Dricksvatten/Bevattningsvatten (alla 1,7, Kvinnor 2,1 och män 1,4). Rörande överens verkade man även vara när det gällde Genetisk mångfald (alla 2,5, Kvinnor 2,4 och män 2,6) som fick näst lägsta rankningen, alltså värderades högt, för alla grupper. Medelranking värdet 2,8 fick både Fiske (kvinnorna 3,7) och Jakt på sjöfågel av männen. Ingen av kvinnorna hade räknat med

att Jakt på sjöfågel var en av de 5 viktigaste ekosystemtjänsterna. Kvinnorna hade däremot rankat Rening av vatten högre än männen (Kvinnorna 2,4 och männen 3,0).

Allmänna kommentarer och tillägg

Ekosystemtjänster som fördes fram och som inte direkt var listade i frågeformuläret var följande: Skogsbruk och jordbruk i nära anslutning till vatten, Skoter(leder) på eller i nära anslutning till vatten, Jakt på andra arter än sjöfågel (exv bäver mfl arter), Primärproduktion, Estetik och Produktion av föda (kanske ingår i fiske?). Därtill hade man saknat Biologisk mångfald i vatten och i miljöer invid vatten, vilket var tänkt att täckas med den listade ekosystemtjänsten Genetiska mångfalden, men som kunde ha uttryckts tydligare.

Kommentarer gällande VIMLA-modellvattendragen

Respondenterna tillfrågades ifall de upplevt *några skillnader mellan modellvattendragen med hänseende till ekosystemtjänster som de olika VIMLA-modellvattendragen erbjuder?* I svaren framkom att man uppfattar att Hertsångerälven är mindre påverkad av jordbruk och bosättning och att fiske har större betydelse där. Mänsklig påverkan är stor vid Laihela-Toby, så behovet av vattenrening större, fiskets betydelse mindre på grund av surheten och topografin, det flacka landskapet, gör att behovet av översvämningsskydd är större.

Respondenterna tillfrågades om de *uppfattat några skillnader mellan vilka ekosystemtjänster som uppskattas/värdesätts vid de olika modellvattnen?* Det stora flertalet som skrev in fritext kommentarer på den här frågan var från Sverige. De finländska respondenterna var mera försiktiga och ville inte uttala sig i frågan eftersom de inte ansåg sig ha tillräcklig erfarenhet av modellvattnen. Fokus i svaren låg på Hertsångerälven. Man konstaterar att fisket verkar vara viktigare (speciellt öringen uppskattas). Bevattningen lyfts fram som viktig. En av de svarande upplevde att rekreationsvärdet är större på den svenska sidan. En kommentar som säkert gäller mera allmänt är att hur man uppskattar olika ekosystemtjänster varierar från individ till individ och individens egna erfarenheter.

Respondenterna frågades också *om modellvattendragen/draget avviker i ekosystemtjänsthänseende från andra liknande vattendrag i området?* Svaren på den här frågan varierade väldigt mycket. Somliga ansåg att modellvattendragen på båda sidorna var jämförbara med andra vattendrag i området. Bland de svenska kommentarerna fanns även kommentarer om att vattenkvaliteten, på grund av sura sulfatjordar, är sämre i Hertsångerälven än i andra vattendrag. På finska sidan verkar man tycka att Laihela å-Toby å motsvarar andra mindre kustmynnande vattendrag, men att markanvändningen avviker i liten grad.

4. Sammanfattning och reflektioner

Dessa två enkäter är endast skrap på ytan av ett område som det skulle vara intressant att fördjupa sig i. Bäst skulle det vara ifall en motsvarande undersökning kunde göras i samarbete med experter på enkätundersökningar och analys av den här typen av sociologiska undersökningar. Intressanta frågor väcktes dock är det så att utbudet av ekosystemtjänster längs vattnen är större i Sverige och detta förklarar att friluftsliv/rekreation uppskattas mera (rankning i Sverige 3,7 och i Finland 3,0) eftersom utbudet är begränsat? Är vi fortfarande så könsfixerade att det är männen som uppskattar fiske och jakt? I frågeformuläret riktat till deltagarna i vattennaturdagen fanns Vackert landskap med som en ekosystemtjänst som nog verkade anses viktig även om den inte kom med bland top 5 ekosystemtjänsterna (7 kvinnor och 9 män). Färre bedömningar gjordes gällande de ekosystemtjänster som Inte var viktiga, därav snedvridningen vid jämförelsen och orsaken till att Vackra landskap syns som en tjänst som inte anses viktig (2 kvinnor och 1 man). Männen hade t.ex. bara bedömt 5 olika ekosystemtjänster som Inte viktiga, så alla som fått någon bedömning kom med i jämförelsen av de 5 ekosystemtjänster som ansågs Inte viktiga.

Bild 3: Jämförelse av de 5 viktigast rankade ekosystemtjänster **alla** respondenter, **svenska** respondenter och **finländska** respondenter. Ju lägre siffra desto viktigare har ekosystemtjänsten rankats vara, men de ekosystemtjänster som har värdet 0,0 (båtliv) har inte rankats över huvudet taget.

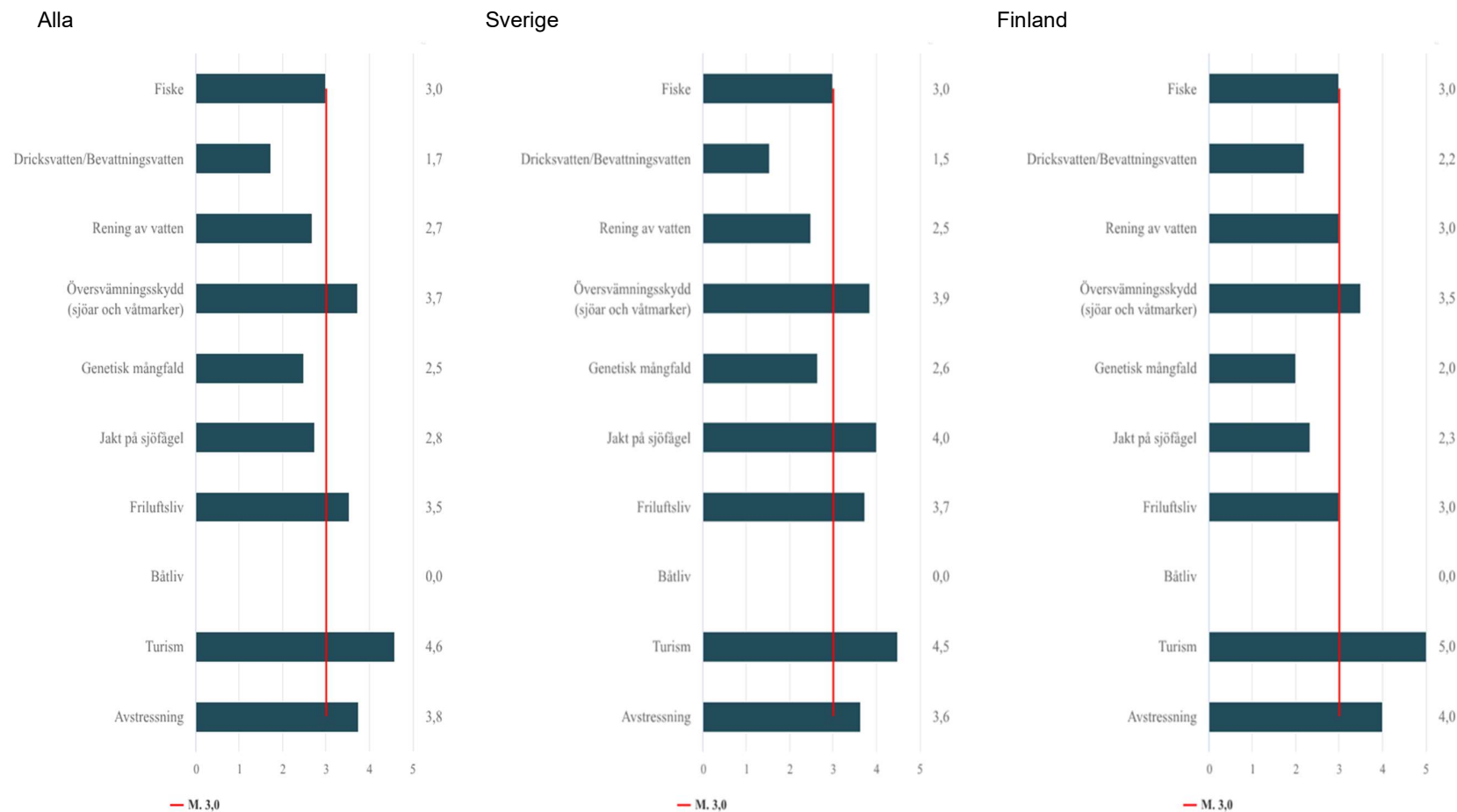
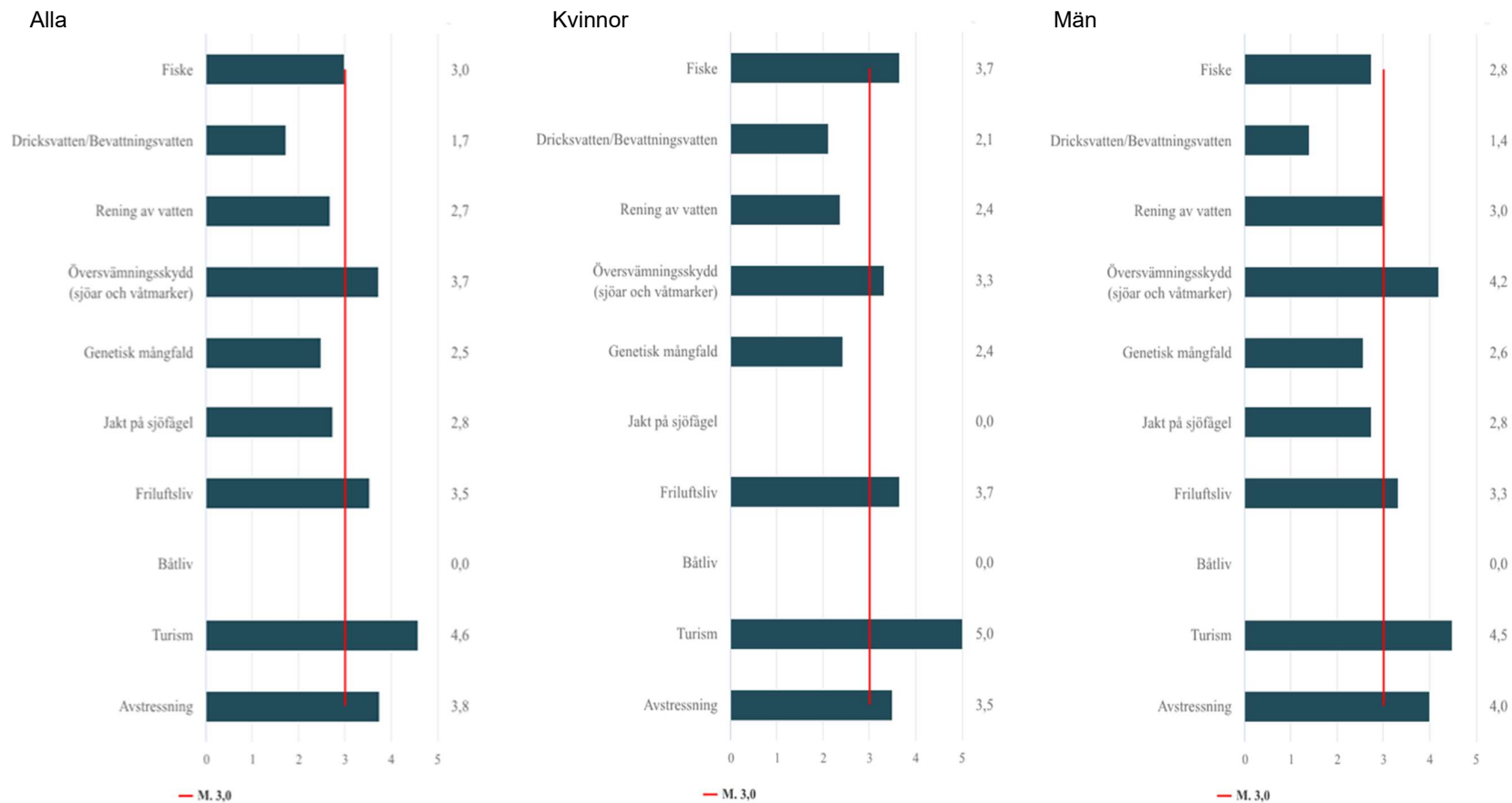


Bild 4: Jämförelse av de 5 viktigast rankade ekosystemtjänster alla respondenter, kvinnor och män. Ju lägre siffra desto viktigare har ekosystemtjänsten rankats vara, men de ekosystemtjänster som har värdet 0,0 har inte rankats över huvud taget.



Bilagor

Bilaga 1. Blankett: Enkät om ekosystemtjänster vid våra vatten (bäckar, åar, sjöar och hav)

Enkät om ekosystemtjänster vid våra vatten (bäckar, åar, sjöar och hav) (svenska/suomi)

Kön: kvinna man

Ålder: 0-15 16-30 30-50 50-

Ekosystemtjänst	Viktig	Inte viktig	Vet ej
Fiske (t ex abborre)			
Dricksvatten / bevattningsvatten			
Rening av vatten (t ex från jordbruk)			
Översvämningsskydd (sjöar och våtmarker)			
Många OLIKA djurarter (genetisk mångfald)			
Vackert landskap			
Jakt på sjöfågel			
Friluftsliv			
Båtliv			
Turism			
Annat?			



Kysely vesiimme (purot, joet, järvet ja meri) liittyvistä ekosysteempipalveluista

Sukupuoli: nainen mies

Ikä: 0-15 16-30 30-50 50-

Ekosysteempipalvelu	Tärkeä	Ei tärkeä	En tiedä
Kalastus (esim. ahven)			
Juomavesi / Kasteluvesi			
Veden puhdistuminen			
Tulvasuojelu (järviä ja kosteikkoja)			
Monia ERI eläinlajeja (geneettistä monimuotoisuutta)			
Kaunis maisema			
Vesilintujen metsästys			
Ulkoilu			
Veneily			
Matkailu			
Muuta?			

